

М.: Omega-L, 2007. – 266 s. 11. Fuks Je. Istorija npravov / Fuks Je. – М.: Rusich, 2010. – 544 s.

Игнатюк О.А.

СТРУКТУРА И УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИМИДЖА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ

Статья посвящена проблеме личностно-профессионального развития и совершенствования педагога. В центре внимания исследования находится анализ различных подходов к определению понятия «имидж педагога». В работе приводятся основные элементы, формирующие имидж преподавателя и условия его формирования.

Ігнатюк О.А.

СТРУКТУРА ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА

Статтю присвячено проблемі особистісно-професійного розвитку та самовдосконалення педагога. У центрі уваги дослідження знаходиться аналіз різноманітних підходів до визначення поняття «імідж викладача». У праці наводяться основні елементи, які формують імідж викладача та умови його формування.

Ignatyuk O.

STRUCTURE AND CONDITIONS OF FORMATION OF IMAGE OF THE TEACHER

The article is devoted to a problem of the person-professional development and perfection of the teacher. At the centre of attention of research there is an analysis of the various approaches to definition of concept "image of the teacher". The basic elements forming image of the teacher and a conditions of its formation are resulted in article.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2012

УДК 378.004

**Подригало М. А., Чаплигін О.
К.,
м. Харків, Україна**

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦЯ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Попри складнощі, які переживає сучасна українська вища школа, як завжди актуальною є підготовка кадрів вищої кваліфікації. Молоді науковці,

викладачі, не тільки мають замінити кадри старших поколінь, але й підтримати певний рівень інтелектуального капіталу, який має сприяти менш проблемному входженню нашої держави у інформатизоване суспільство постіндустріального типу. Як мовиться, надія вмирає останньою.

Певною мірою і цей сектор діяльності вищої школи зазнав певних втрат. Йдеться про зниження інтересу молоді до інтелектуальної праці в цілому і до сфери науково-технічної творчості зокрема, про комерціалізацію життя у всіх суспільних сферах. Не витримує критики і явище, що взагалі знаходиться за межами моральних норм і штучно утримується поза правовою оцінкою, як підготовка текстів на замовлення – від контрольних, курсових і дипломних робіт студентів до кандидатських і докторських дисертацій.

Тим не менш, система вищої освіти ще залишається відносно стабільною і ефективною. Сюди ще приходять амбітні молоді люди, що мають інтерес і здібності до наукових досліджень. Цьому сприяє те, що тут все ж переважає індивідуальний відбір і що починаючи викладацьку діяльність, молода людина постає віч-на-віч зі студентською удиторією, перед якою майже неможливо приховати, на що ти здатний. Тому часто відбувається природний відсів неспроможних освоїти професійні навички. Хоча, звичайно, і тут є певні виключення з правил. Як би там не було, існує кістяк, на який можна покластися і довірити передачу естафети від старших поколінь, забезпечити спадковість у збереженні і розвитку науково-технічного і гуманітарного потенціалу суспільства. Але це зовсім не свідчить, молоді науковці, викладачі не потребують допомоги у оволодінні професійними знаннями, навичками, методологією та технологіями ведення наукових досліджень. На жаль, у ряді випадків молоді дослідники вимушені здійснювати пошук інтуїтивно, шляхом проб і помилок, хоча сьогодні існує можливість здійснювати це, спираючись на певні науково-методичні та психолого-педагогічні напрацювання.

Огляд літератури. У 70-80 роки ХХ ст., коли формувалася більшість наукових керівників нинішніх аспірантів, було мало видань з педагогіки, психології і технології наукових досліджень [2]. Сьогодні ситуація істотно змінилася. Виходять чисельні посібники з філософії науки і техніки [6;10], з методології і технології досліджень у різних галузях наукових знань [3;5]. Свій внесок у розробку цієї проблематики зробили і автори статті [1;4].

Метою пропонованої статті є розкриття логіки становлення особистості науковця-дослідника, підготовки ним дисертації і оформлення її результатів. Як свідчить досвід, свідоме сприйняття цієї логіки сприяє підвищенню якості й прискоренню професійного зростання фахівця вищої кваліфікації.

Основна частина. Наочним результатом професійного зростання фахівця-дослідника є підготовка і захист дисертації. Затвердження позитивного висновку вченої ради Вищою атестаційною комісією України стає підставою для присудження автору наукового ступеня. Але це, образно кажучи, лише

верхівка айсберга, що увінчує значні зусилля, у ході яких аспірант чи пошукач здійснював шліфування особистісних якостей, оволодівав навичками і вміннями дослідницької діяльності, її методологією і технологією. При цьому вважається, що молодий дослідник і викладач має пройти підготовчий період, переважно у самостійній роботі при підтримці наукового керівника. За наявності обмеженої кількості курсів і спецкурсів, що читаються для аспірантів і пошукачів у вищих навчальних закладах технічного та технологічного профілю, цього виявляється недостатньо. Найбільш здібні вимушені діяти, спираючись на інтуїцію, частково запозичуючи досвід більш кваліфікованих колег. Значна частина у кращому разі зупиняється на рівні стереотипів і традицій, що відрізняються на окремих кафедрах, та факультетах.

В цілому шлях теоретичної підготовки дослідника схожий з процесом освоєння будь-яких знань і вмінь і пролягає від первинного засвоєння матеріалу до його глибокого опанування. Однак існує певна відмінність у цілях і формах використання засвоєних знань. Наприклад, безпосередньою метою для студента є ввідтворення матеріалу в ході перевірки результатів викладачем. У достатньо віддаленій перспективі передбачається використання знань у майбутній професійній діяльності. Тобто, завжди існує певний розрив між безпосередніми і більш віддаленими, життєво важливими цілями. Інша справа – аспірант чи пошукач: знання, засвоєні ним, призначені для безпосереднього використання – чи то при підготовці тексту дослідження, чи в процесі навчання студентів. В обох випадках йдеться про розуміння змісту, його засвоєння і використання для підготовки власних текстів (наукового чи навчального характеру) чи передачі іншим у прийнятному для засвоєння вигляді.

Умовно цей процес можна розбити на **чотири етапи**. Перший з них характеризується переважним використанням і викладанням запозичених, «чужих» ідей, фактів, логічних структур. Виклад матеріалу має компілятивний характер, не завжди автор повністю розуміє його, переважає некритичне сприйняття написаного і промовленого більш досвідченими і авторитетними колегами. На цьому етапі, коли йдеться про викладацьку діяльність, суб'єкт знає більш-менш досконало те, що відповідає його інтересам і засвоюється більш глибоко. Інше слід опрацьовувати різними засобами. «Чужі» думки повторюються дослівно, молодому викладачеві важко відірватися від тексту конспекта, а отже, не вистачає часу для викладання усього матеріалу лекції і організації аудиторії. Цей період вимагає усвідомлення важливості створення і поповнення власного архіву за окремими темами і розділами курсу, що він викладає. Підвищенню його майстерності сприяє і проведення «відкритих» занять з наступним обговоренням виявлених недоліків і помилок, а також відвідання і аналіз занять, що проводяться колегами. У цей час принесе користь і звернення до спеціальної літератури з педагогіки і психології, зміст якої при її вивченні у минулому виглядавав відірваним від практики і нецікавим.

Другий етап, який ми умовно назвали «сумлінною некомпетентністю», характеризує комбінування чужих даних, ідей і фактів за власною логікою, яка народжується. На запозичені ідеї природньо лягають власні спостереження і факти, чисельність яких все збільшується. Тут можливі помилки та хибні висновки, що виникають через недостатнє оволодіння об'єктом і предметом наукового чи педагогічного інтересу. Але саме тут народжується власний стиль використання засвоєнного матеріалу і критичний підхід до інформаційної бази.

Іншими словами, до суб'єкта приходить розуміння того, що він чогось не знає (знання про незнання), що додатково штовхає його до пошуку свого шляху у науковій і викладацькій діяльності. Вже є розуміння суті проблем, які треба трансформувати чи донести до слухачів, але ще не засвоєні і не опрацьовані усі деталі, механізми, докази. Вони заважають ясності думки, громадаються, часто порушуючи стрункість і логіку викладу. Вже хочеться і, здається, можливо розповісти про багато що, але не вистачає часу. Однак ця надмірність засвоєного матеріалу позірна: справа не у тім, знаєш ти багато чи замало, а в тім, що інколи суб'єкт не в змозі розрізнити головне і другорядне й викласти головне, відбираючи при цьому достатній і цікавий ілюстративний матеріал. Сюди ж можна віднести недостатнє вміння розповісти про складне просто і дохідливо із залученням у потрібному місці прикладів і фактів, що здатні зацікавити аудиторію. На цьому етапі не завадить складання більш-менш розгорнутих конспектів чи планів-конспектів лекцій з вказанням часу, що відводиться на висвітлення тих, чи інших питань. Слід також враховувати, що існують певні часові відрізки, коли аудиторія втомлюється від сприйняття важкого для засвоєння теоретичного матеріалу і необхідною стає психологічна розрядка, яку викладач створює шляхом звернення якраз до яскравих фактів, прикладів, а той взагалі на певний час відволікаючи увагу на інші теми. Такі піки втоми, як правило, протягом двох академічних годин виникають через кожні 20-25 хвилин інтенсивного розумового напруження студентів.

Третій етап, зазвичай, пов'язаний з принципом «економії мислення», в результаті чого знання немов би схематизуються в індивідуальній свідомості і на вже осмислені самостійно ідеї, принципи нанизуються нові відомості, факти, докази, аргументи, що підтвержують або спростовують раніше засвоєний матеріал. Недоліки, притаманні попереднім етапам, поступово долаються кропіткою роботою. Тут досягається найвищий ступінь розуміння змісту матеріалу, зв'язків між окремими логічними ланцюгами в межах окремих тем і розділів. Логіка змісту і аргументація доказу легко може бути реалізована за допомогою використання засвоєних методичних засобів чи то у сфері науково-технічної творчості, чи за рахунок педагогічної майстерності. Побудова логічних ланцюгів і схем тут продовжується, але останні є не додатковими засобами, а основою самостійного, творчого пошуку. Зміст матеріалу, його логічно

обґрунтовані модулі легко рекомбінуються, інтерпретуються. Тут здійснюється прирощення нових знань, які перевіряються і реалізуються у певних технічних виробках, у соціальній практиці.

На заключному етапі суб'єкт вільно володіє матеріалом, він здатний до будь-якого комбінування власних і запозичених та засвоєних ідей, фактів, принципів відповідно до задач та ідей, об'єкту і предмету вивчення. Виникає питання: чи потрібні на цьому етапі викладачеві плани-конспекти чи конспекти лекцій, про що час від часу виникають дискусії і суперечки? Більшість спеціалістів (теоретиків і практиків) згодна з тим, що вказані методичні матеріали вкрай необхідні на перших етапах становлення викладача. Протилежні судження виникають там, де мова йде про досвідченого спеціаліста, який вільно володіє змістом лекцій і вміє її яскраво викласти. Здається, що вимога мати конспект (план, схему тощо) лекції позбавлена здорового глузду і недоречна стосовно досвідченого викладача. Але як свідчить досвід і спеціальні дослідження, ця думка хибна. Конспект викладач повинен мати завжди, незалежно від стажу і досвіду. Хоча за своїм змістом і обсягом ці методичні матеріали мають відрізнятися. Лише на перших порах це може бути повний текст лекцій, який у подальшому має еволюціонувати у бік конспекту-схеми, з набором ідей, фактів і прикладів, які можна легко замінювати на інші.

Стосовно початкових етапів становлення це питання вирішується на користь конспекту однозначно – молодий викладач просто може забути окремі положення, логічні ланки питання. Але й викладач з досвідом може відхилитися від основного матеріалу на другорядні у даному випадку питання, сюжети, факти, на проблеми, які хвилюють його саме у цей час. Крім того, часто важливе значення мають точні формулювання законів, визначення понять, котрі необхідно донести до слухачів у певному місці і в повному обсязі.

Викладач – не просто передавач інформації, необхідної студенту для оволодіння професією. Він включений у більш широкий контекст діяльності і комунікації, проектування, конструювання, практичної реалізації теоретичних ідей і розробок тощо. Залежно від спеціалізації, напрямку дослідження в ході індивідуальної підготовки дослідники з педагогіки вищої школи виділяють різні типологічні групи педагогів. Існує, наприклад, розподіл на менеджерів, стратегів, ремісників, майстрів, експертів, рефлексуючих практиків. Вочевидь, що у вказаній типології закладений ієрархічний принцип, а характеристика кожного з типів має комплексний характер.

Можна запропонувати й інші типологізації, наприклад, що спираються на різницю між художньо-образним і логічно-рефлексивним викладом матеріалу. Викладач першого типу відрізняється красномовністю, образним мисленням і викладенням матеріалу з використанням яскравих прикладів. Лектор другого типу спирається на сувору логіку, демонструючи сам процес мислення на конкретному матеріалі. Крайніми проявами цих типів є втрата сюжетної

нитки викладу, схильність до демагогії у першому випадку, і схематизація матеріалу, що часто відбиває інтерес до дисципліни у студентів, у другому.

В цілому, звичайно, досить рідко молодий викладач зразу виступає як майстер слова, менеджер і організатор пізнавальної діяльності, він має пройти етапи учнівства і ремісництва, перш ніж досягти професіоналізму. Головне тут – не зупинитися, не застигнути на якійсь проміжній стадії, що нерідко відбувається, якщо відсутній глибокий інтерес до справи, якій присвятив життя, і постійні зусилля по самовдосконаленню, часто без вихідних і відпусток.

Відкритим лишається питання, коли молодий викладач має починати свою діяльність як лектор. Звичайна практика складається таким чином, що процес цей розтягується у кращому разі на 6-7 років. У той же час помічено, що ті хто приходять на кафедри з досвідом роботи у технікумах і коледжах, де немає розподілу на асистентів та доцентів, цей процес відбувається у більш прискореному темпі. Хоча слід мати на увазі, що початківець ні в будь-якому разі не обмине етапи професіоналізації, виділені нами вище.

Починаючи роботу над дисертацією, аспірант чи пошукач має досить приблизні уявлення зі стратегії і тактики наукового пошуку. У кращому разі науковий керівник допомагає сформулювати чи підказує тему дослідження і спрямовує учня на освоєння відомого йому теоретичного матеріалу. Частіше ж пошук ведеться якщо не всліпу, то без звертання до логіки дослідження в цілому, до специфіки оформлення результатів. Водночас пошукач не розуміє, чому саме визначені рубрикації вміщує в собі автореферат та чи має це під собою якусь логіку, або ж є результатом суб'єктивних побажань тих високоповажних та таємничих осіб, що засідають у грізному ВАКу.

За цих умов необхідним стає вже на першому році навчання в аспірантурі дати аспірантам певну суму знань з методології, методики і технології наукових досліджень, відомості про їх стратегію і тактику. Зокрема, вимагає додаткових пояснень типова логіка викладення змісту автореферата, що є стислим відображенням дослідження і його результатів.

Серед типових помилок, характерних для дослідників-початковців, можна назвати неспроможність виділити ключові для теми роботи провідних спеціалістів у даній галузі, котрих часто перераховують поряд з недавніми аспірантами чи з авторами компілятивних і відверто слабких у теоретичному плані публікацій. Нерідко також цей список охоплює майже не весь склад вченої ради, де захищається дисертант, незалежно від того, чи дійсно що-небудь написали шановані професори у останні роки за темою, що захищається.

Мета роботи зазвичай являє собою розширене формулювання теми у її найважливіших аспектах, задачі – являють собою послідовне розкриття теми та мети у розділах та підрозділах дисертації. В задачах обов'язково має бути відображений зміст роботи у теоретико-методологічному, конкретно-науковому і прикладному аспектах. Конкретні формулювання задач можуть

бути наближеними до назв розділів і підрозділів, а можуть мати узагальнюючий характер відносно одного-двох підрозділів. Обов'язковим тут є використання таких термінів, як «проаналізувати», «дослідити», «розкрити», «обґрунтувати», «виявити», «вивчити» тощо.

У межах обраної теми з урахуванням попереднього аналізу, постановки мети і завдань уточнюючим моментом виглядає визначення об'єкта і предмета дослідження. Молоді дослідники часто не вбачають особливої різниці між тим і іншим, і або формулюють об'єкт та предмет як однопорядкові, або як такі, що співвідносяться за принципом загального і особливого. Але, об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обрані для вивчення. Предмет дійсно має безпосереднє відношення до об'єкту, але разом з тим він не є матеріальною частиною об'єкта (процеса або явища), а тим протиріччям, системою зв'язків, які складають суть проблеми, що її необхідно вирішити.

Зусилля дисертанта будуть більш ефективними, якщо він усвідомлено вибирає теоретико-методологічну основу дослідження. При цьому необхідно чітко розуміти, які методи, розумові операції можуть бути використані при підготовці дисертації (вони, як праило, мають загальнозначущий характер, тобто, використовуються при дослідженні будь-яких об'єктів, виходячи зі здатності суб'єкта до мислення). Існують також емпірико-практичні прийоми отримання наукової інформації і її обробки (спостереження), а також такі, де використовують як теоретичні, так і практично орієнтовані шляхи прирощення наукового і технічного знання (експеримент).

Від них слід відрізнити спеціальні підходи, методології, технології дослідницької діяльності, спеціально розроблені в процесі розвитку науки як специфічної сфери людської діяльності (системний аналіз, синергетичний підхід). При цьому необхідним є визначити, у яких випадках, в яких розділах роботи використані ті чи інші групи методів і методологій.

Однією з найбільш суттєвих складових тексту автореферата є висвітлення наукової новизни дисертаційного дослідження. Зміст вказаної рубрики тісно пов'язаний, з одного боку, з метою і завданнями роботи, об'єктом і предметом дослідження, з другого, – зі змістом роботи в цілому та з висновками. Тут у концентрованому вигляді окремими тезами викладено, що нового у порівнянні з попередниками зроблено автором дисертації. Тези новизни повинні відображувати зміст дисертації, а викладені вони мають бути за ступенем їх значущості для теорії і практики. За рекомендаціями ВАК України сьогодні необхідно викладати новизну у такій послідовності: те, що зроблено автором у теоретичному і практичному плані *вперше*, що ним *удосконалено*, а що *дістало подальшого розвитку*. У розгорнутому вигляді ці тези викладаються у змістовній частині автореферату, де переважаючими є такі формулювання як «роз-

глянуто», «проаналізовано», «доведено», «аргументовано», «отримала розвиток точка зору» тощо.

Наприкінці робляться висновки, що мають бути оформлені як стиснутий, їмкий та змістовний виклад результатів дослідження.

Підготовка дисертаційного дослідження передбачає, що автором отриманий певний вагомий науковий результат. Зазвичай, найбільш сприйнятною формою такого результату є відкриття автором нового закону чи у крайньому разі виведення закономірності у досліджуваній галузі наукового знання, або ж розширення (уточнення) змістовного поля використання вже відомого закону або створення на розглянутій теоретичній базі нового технічного пристрою, механізму, машини.

Однак під час захисту кандидатської дисертації (за будь-якою спеціальністю) наявність поняття «закон» у новизні чи висновках нерідко викликає негативну реакцію з боку членів спеціалізованої ради, опонентів, спеціалістів. Пов'язане це, з підозрою що пошукач неадекватно оцінює досить скромні результати свого дослідження, роблячи замах на те, що належить лише поважним вченим. Достатньо часто у таких випадках дисертанту пропонують замінити нескромне поняття закону на закономірність, що більш відповідає дійсному стану речей. Однак чи завжди такого роду зауваження має рацію?

Звернемося до трактування вказаних понять у довідковій літературі. Що стосується закону, то у більшості випадків він визначається приблизно однаково: як зафіксовані у поняттях, формулах, формулюваннях результати наукових досліджень, що повторюють зв'язки між окремими явищами і предметами (а також всередині них) об'єктивного світу [7,с.250]. Закони науки розподіляються за різними ознаками: за ступенем узагальнення (відповідно всезагальні, загальні і часткові закони), за характером протікання процесів, що вивчаються (закони функціонування і розвитку), за співвідношенням необхідного і випадкового, за дисциплінарною належністю тощо.

Що стосується визначення закономірності, то тут існують різні, у тому числі, альтернативні підходи. У деяких випадках поняття «закон» і «закономірність» використовуються як синонімічні за змістом [9,с.188-189], в інших – такі, що більш–менш не співпадають за змістом. Так, закони відносять до природних явищ, до найбільш фундаментальних зв'язків і відносин у цій царині, до різних напрямків природничих наук (закон механіки, закон всесвітнього тяжіння тощо). Разом з тим, поняття закономірності частіше всього використовують для характеристики нелінійних зв'язків і відносин у соціально – гуманітарній сфері, де часто переважаючим є вірогіднісні статистичні закони, або наявною є значна частка випадковості, аніж у природі [9, с.189]. В окремих випадках під закономірністю розуміють протікання процесів, що вивчаються, у відповідності з вже виявленим і вивченим законом, послідовне виявлення цього закону у об'єкти [7,с.250]. У той же час, визначаючи однорідність вказа-

них понять, деякі автори розводять їх зміст. «Закономірність, – читаємо у сучасному посібнику з філософії, – є більш широким, аніж закон. Це – сукупна дія багатьох законів, що конкретизує, наповнює певним змістом закони природи та суспільства» [8,с.226].

На різницю у розумінні закону і закономірності вказує практика використання вказаних термінів: поняття закону дотичне глаголам «відкривається», «формулюється», «виводиться», «виявляється», у той час як закономірність відповідно досліджується, спостерігається. Тобто, у першому випадку мова скоріше йде про узагальнений результат наукового дослідження, у другому – про порядок, послідовність, механізми прояву законів у тих чи інших умовах. Якщо у випадку з законом у центрі уваги знаходяться сутнісне ядро досліджуваних процесів і явищ, то вивчення закономірностей передбачає поряд з цим пізнання усього замістовного масиву процесів і явищ разом з умовами і факторами, що впливають на процес. Тобто, у останньому випадку виглядає важливим і отриманий результат, і шляхи його досягнення.

Технічні пристрої (деталь, механізм, машина, прилад), як об'єкт дослідження і вдосконалення, являють собою штучні об'єкти, що створюються на основі пізнання законів. На їх основі дослідник, який претендує на науковий ступінь, здійснює теоретичні узагальнення і конструює механічний пристрій, передбачаючи, яким чином він буде працювати і використовуватися на практиці. Тут можливими є щонайменше три варіанти теоретичних узагальнень, зафіксованих у відповідних вимогах ВАК України до кандидатських дисертацій. Дисертант може *вперше* відкрити закон: описати пов'язану з предметом і об'єктом закономірність його прояву (що відбувається вкрай рідко); *розвинути* уявлення про відомий закон у теоретичному аспекті і виявити закономірність його устрою; *удосконалити* уявлення про те і інше. При цьому дисертант може заслужити позитивну оцінку роботи у випадку створення і апробування на практиці технічного пристрою, суттєво відмінного від існуючих аналогів, в якому використані результати теоретичних розвідок дисертанта.

Що стосується соціально – гуманітарної проблематики, то тут більш поширене поняття «соціальна закономірність», що вимагає для свого аналізу урахування необхідних, суттєвих і достатніх параметрів протікання досліджуваних процесів. Зазвичай, об'єкти дослідження у вказаній галузі являють собою самоорганізовані системи, в них велике значення має суб'єктивний фактор, що часто порушує природній хід речей, тому більшість дослідників сьогодні згодні з тим, що якщо і існують певні закони у суспільній галузі, вони частіше мають вірогідний статистичний характер (як певна рівнодіюча з багатьох різноспрямованих тенденцій). Тут також мають велике значення умови і фактори здійснення досліджуваних процесів, характер дій і специфіка суб'єктів, що в них беруть участь. Висновки і рекомендації тут потребують оформлення

як багатоваріантних можливих векторів протікання процесів, що досліджуються.

Повертаючись до питання про те, на що має право дисертант, використовуючи поняття «закон» чи «закономірність» то очевидно, що питання це необхідно вирішувати конкретно, в залежності від спеціалізації, у межах якої здійснюється дослідження, об'єкта і предмета дослідження, досягнутих результатів. У якості такого результату може бути представлений і відкритий автором закон, але з обов'язковою прив'язкою його до умов, у яких закон виявляє себе та з відзначенням ступеню узагальнення, на яку претендує цей закон. Наприклад, в теорії систем автоматичного управління широко використовується поняття закону управління, у теорії надійності – закону розподілу випадкової величини, у теорії машин і механізмів молоді дослідники часто виходять на закон руху вихідної ланки.

Вочевидь, що мова в даному випадку не йде про відкриття цих законів, а про специфіку їх виявлення (дії) у певних сферах і стосовно конкретних умов. Закони, що відкриваються наукою, за змістом процесів, в них зафіксованих, мають об'єктивний характер, але за формою, за формулюванням, вони суб'єктивні. Щоб у цьому пересвідчитися, логістично порівняти формулювання відомих законів механіки Ньютона, як вони подавалися дідусям і бабусям сьогоднішніх школярів з тими, що представлені у сучасних підручниках з фізики для середньої школи.

Закономірності дають більш широке уявлення про механізми дії того чи іншого закону, можуть бути виявленими на прикладі різних об'єктів, пристроїв, машин чи приладів. Відкриття нових законів дійсно відбувається досить рідко. Сучасні дослідження все у більшій мірі переміщуються на рівні вивчення закономірностей протікання процесів з урахуванням все зростаючої різноманітності умов їх здійснення.

Щоб виявити ту чи іншу закономірність необхідно провести комплекс теоретичних, дослідно – конструкторських досліджень, теоретичного освоєння досліджуваного процесу в цілому і окремих його проявів у певних умовах протікання, у єдності чутево – практичних і понятійно – теоретичних аспектів.

Закон, у свою чергу, перш за все потребує визначення, тобто, логічного виведення з сукупності наявних наукових дефініцій, стійких і повторюваних зв'язків. Закономірність, таким чином, більшою мірою піддається інтуїтивному осягненню, хоча й вона у подальшому потребує логічного обґрунтування.

Висновки. Підбиваючи підсумки, можна констатувати, що в сучасних умовах залишається актуальною проблема цілеспрямованої підготовки нових поколінь викладачів вищої школи, які водночас мають оволодівати методологією, методикою та технологією наукових досліджень. Особливо це стосується підготовки кадрів вищої кваліфікації для закладів освіти технічного та технологічного профілю. Цьому може сприяти свідоме ставлення молодих людей до

процесу власного саморозвитку, знання типових ситуацій та механізмів опрацювання того матеріалу, що у подальшому буде використовуватися у навчальному процесі та при підготовці тексту дисертаційного дослідження.

Список літератури: 1. Волков В.П., Подригало М.А. та ін. Технологія наукових досліджень (на прикладах автомобільного транспорту): Навч. посібник, Харків: ХНАДУ, 2008 – 384 с. 2. Грушко И.М., Сиденко В.М. Основы научных исследований. – Харьков: Вища школа, 1983 – 224 с. 3. Метешкин А.А. Первые шаги начинающего преподавателя: Учебно-методическое пособие, 2009 – 100 с. 4. Мовчан С.П., Чаплигин О.К. Основы философии науки. Навч. посібник. – Х.: ХНАДУ, 2010 – 340 с. 5. Пономаренко Л.А. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. Методичні поради. Редакція „Бюлетень Вищої атестаційної комісії України” – К., 1999 – 80 с. 6. Стеченко Д.М., Чмир О.С. Методологія наукових досліджень. Підручник. – К.: Знання, 2005. – 309 с. 7. Ушаков Д.Н. Большой толковый словарь современного русского языка. – М.: Буколика; Роосса, 2008. – 1243 с. 8. Філософія. Навч. посібник / Під ред. І.Ф. Надольного. – К.: Вікар, 1997. – 584 с. 9. Философский энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1983. – 840 с. 10. Штанько В.И. Философия и методология науки: Учебн. пособие. – Х.: ХНУРЭ, 2003. – 348 с.

Bibliography (transliterated): 1. Volkov V.P., Podrigalo M.A. ta in. Tehnologija naukovih doslidzhen' (na prikladah avtomobil'nogo transportu): Navch. posibnik, Harkiv: HNADU, 2008 – 384 s. 2. Grushko I.M., Sidenko V.M. Osnovy nauchnyh issledovanij. – Har'kov: Viwa shkola, 1983 – 224 s. 3. Meteshkin A.A. Pervye shagi nachinajuwego prepodavatelja: Uchebno-metodicheskoe posobie, 2009 – 100 s. 4. Movchan S.P., Chapligin O.K. Osnovi filosofii nauki. Navch. posibnik. – H.: HNADU, 2010 – 340 s. 5. Ponomarenko L.A. Jak pidgotuvati i zahistiti disertaciju na zdobuttja naukovogo stupenja. Metodichni poradi. Redakcija „Bjuleten' Viwoi atestacijnoi komisii Ukraïni” – K., 1999 – 80 s. 6. Stechenko D.M., Chmir O.S. Metodologija naukovih doslidzhen'. Pidruchnik. – K.: Znannja, 2005. – 309 s. 7. Ushakov D.N. Bol'shoj tolkovyj slovar' sovremennogo russkogo jazyka. – M.: Bukolika; Roossa, 2008. – 1243 s. 8. Filosofija. Navch.posibnik / Pid red. I.F. Nadol'nogo. – K.: Vikar, 1997. – 584 s. 9. Filosofskij jenciklopedicheskij slovar'. – M.: Sovetskaja jenciklopedija, 1983. – 840 s. 10. Shtan'ko V.I. Filosofija i metodologija nauki: Uchebn. posobie. – H.: HNURJe, 2003. – 348 s.

М. А. Подригало, О. К. Чаплигин

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦЯ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Розглянуто основні етапи процесу формування і розвитку професійної компетентності та педагогічної майстерності молодого викладача. Наведено поради стосовно доцільної організації роботи над дисертаційним дослідженням та оформленням його результатів.

М. А. Подрыгало, А. К. Чаплыгин
**НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ СТАНОВЛЕНИЯ СПЕЦИАЛИСТА
ВЫСШЕЙ КВАЛИФИКАЦИИ**

Рассмотрены основные этапы процесса формирования и развития профессиональной компетентности и педагогического мастерства молодого преподавателя. Приведены советы относительно целесообразной организации работы над диссертационным исследованием и оформлением его результатов.

М. А. Podrygalo, A. K. Tchaplygin
**SOME ASPECTS OF BECOMING OF SPECIALIST
HIGHER QUALIFICATION**

The basic stages of process of forming and development of professional competence and pedagogical trade of young teacher are considered. Advices in relation to expedient organization of prosecution of dissertation research and registration of its results are resulted.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2012

УДК 378:005.336.5

*Кадемія М. Ю.
м Вінниця, Україна*

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО
ФАХІВЦЯ**

Постановка проблеми. Входження України у світовий освітній простір зумовило необхідність становлення нової освітньої парадигми, що передбачає нові підходи, відносини, поведінку та ін.

Наявна система склалася в епоху нового часу і заснована на передаванні знань, їх змісті. Нова європейська культура – культура галузева, раціональна, монологічна, утилітаристська. За цією логікою кваліфікація – результат професійної підготовки, що передбачає наявність у випускника певних професійних умінь і навичок.

З іншого боку – роботодавцям потрібна не кваліфікація, а компетентність як поєднання навичок, що притаманні кожному індивідууму, в